

**«ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМ. В. Г. БЕЛІНСЬКОГО
ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СИСТЕМИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО
РАЙОНУ М. ХАРКОВА», КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ**

Центральна міська бібліотека імені В. Г. Белінського (ЦМБ ім. В. Г. Белінського) – провідний просвітницький, культурний, інформаційний центр, методичний центр для публічних бібліотек міста й головна бібліотека ЦБС Шевченківського району. Входить до системи бібліотек Міністерства культури України, мережі публічних бібліотек Харкова, підпорядковується Департаменту культури Харківської міської ради, Відділу культури по Шевченківському району Департаменту культури Харківської міської ради.

ЦМБ ім. В. Г. Белінського заснована в 1934 р. як «12 районна бібліотека», знаходилася на вулиці Романа Роллана і була єдиною для жителів Нагорного району, Шатілової дачі, Олексіївки. Масові заходи проводилися в «червоному куточку» ЖЕКу на другому поверсі житлового будинку. Влітку працювали пересувні бібліотечки в міському саду імені Т. Г. Шевченка та Зоопарку.

Після визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників 30 вересня 1943 р. бібліотека однією з перших відчинила двері для харків'ян. Жителі міста приносили збережені під час окупації бібліотечні книги (приблизно 9000 прим.) та власну літературу, допомогли відремонтувати обладнання, розставити фонд. Відродити бібліотеку вдалося в найкоротші терміни. Відомостей про початковий період діяльності, про перших працівників-ентузіастів залишилося небагато. Зберігся запис у книзі наказів за 1944 р.: *«У зв'язку з тим, що штат бібліотеки на 1944 р. зменшено, ... і посаду бібліотекаря скасовано, т. Кудрінську Л. М. звільнити ... і вважати на роботі в бібліотеці ... позаштатним бібліотекарем без утримання, згідно з виявленим нею бажанням».*

Відомості з архіву книгозбірні: книжковий фонд на 1. 10. 1948 р. становив 11798 од., кількість читачів – 2693; відвідуваність – 61774; книговидача – 59154 прим. Видано 30947 прим. газет і 15 939 прим. журналів.

У 1954 р. бібліотека отримала нове приміщення на вул. Данилевського, 34, площею 330 м² з просторим читальним залом, з можливістю проведення масових заходів та абонемент з відкритим доступом. У 1957 р. бібліотеці присвоєне ім'я В. Г. Белінського. З 1 лютого 1974 р. відповідно до наказу Відділу культури Виконкому Харківської міської Ради депутатів трудящих книгозбірня має назву «Центральна міська бібліотека для дорослих ім. В. Г. Белінського». Згідно з наказом Відділу культури Виконкому Харківської міської Ради депутатів трудящих № 155 від 30. 12. 1975 р. «Про централізацію державних масових бібліотек Держинського району» державні масові бібліотеки Держинського (нині Шевченківського) району об'єднані в Централізовану бібліотечну систему, яку очолює ЦМБ ім. В. Г. Белінського.

Збільшився колектив бібліотеки, штат поповнився працівниками, які обслуговують всю систему (художник, співробітники МБА, працівники відділу обробки та комплектування літератури, фахівці методичного відділу); розширився бібліографічний відділ. З 1977 р. до ЦБС Держинського району увійшли бібліотеки для дітей.

У 1985 р. на базі ЦМБ ім. В. Г. Белінського відкрита «Громадська приймальня Всеукраїнського товариства винахідників і раціоналізаторів», організовувалися спільні масові заходи під девізом «Книгу – виробництву!», дні інформації, дні фахівця, дні якості, бібліографічні огляди, відкриті перегляди літератури у гуртожитку, «червоному куточку» та виробничих ділянках заводу «Металіст».

У 2003 р. ЦМБ ім. В. Г. Белінського була ініціатором створення програми реорганізації бібліотечної системи Держинського (нині Шевченківського) району на 2003–2005 рр. Програма передбачала забезпечення бібліотечно-інформаційного обслуговування на сучасному рівні.

У 2006 р. розпочато реалізацію міської програми «Корпоративна мережа масових бібліотек м. Харкова 2005–2006 рр. Впровадження нових інформаційних технологій». Створено корпоративну мережу міських масових бібліотек м. Харкова. У корпорації об'єднані в локальну мережу на основі АІБС Absotheque Unicode центральні бібліотеки дев'яти районів Харкова та МСМТБ ім. К. С. Станіславського.

ЦМБ ім. В. Г. Белінського, як базовий центр, здійснює координаційну та методичну роботу з реалізації програми, з навчання співробітників комп'ютерній грамотності та роботі в АІБС. Технічна реалізація програми стала можливою завдяки фінансовій підтримці Департаменту культури Харківської міської ради.

У 2009 р. у бібліотеці зроблений капітальний ремонт, замінені меблі, оновлено комп'ютерний парк, створено зручні умови для користувачів і співробітників. 1 березня 2010 р. у ЦМБ ім. В. Г. Белінського відкрито інтернет-зал. З 2010 р. ЦМБ ім. В. Г. Белінського співпрацювала з програмою [«Бібліоміст»](#), яка сприяє модернізації бібліотек, забезпеченню бібліотек України комп'ютерною технікою, та бере участь в конкурсах. Завдяки перемозі у конкурсі «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» оновлено комп'ютерний парк ЦМБ ім. В. Г. Белінського та ЦДБ ім. П. Панча, бібліотеки сімейного читання, бібліотеки сімейного читання № 11, які брали участь у проекті. Співробітники ЦМБ ім. В. Г. Белінського брали активну участь у конкурсах «Сучасний бібліотекар», тренінгах та навчальних семінарах, що проводилися програмою «Бібліоміст», в декількох [«Ярмарках інноваційних бібліотечних послуг»](#) в Києві та Луганську. 15 жовтня 2013 р. в ЦМБ ім. В. Г. Белінського за підсумками бібліотечних ярмарків у межах співпраці з програмою «Бібліоміст» проводився круглий стіл [«Шляхи розвитку публічних бібліотек»](#).

Структура ЦМБ ім. В. Г. Белінського станом на 01.01.2016 р.: адміністрація, методико-інноваційний відділ, інформаційно-бібліографічний відділ, відділ обслуговування (абонемент, читальний зал з інтернет-залом),

відділ комплектування та обробки літератури. Загальна кількість працівників за штатним розкладом – 26 осіб.

ЦМБ ім. В. Г. Белінського має універсальний, з переважанням художньої літератури та літератури гуманітарного спрямування фонд, що складається з документів на різних носіях інформації російською та українською мовами. Станом на 01.01.2016 р. у фонді налічується 111 358 прим. документів. Особлива увага надається збору і зберіганню документів з автографами і дарчими написами авторів. Довідково-пошуковий апарат складається із системи каталогів та картотек (генеральний алфавітний каталог, читацький алфавітний каталог, читацький систематичний каталог, краєзнавчий каталог, картотека статей з періодичних видань), довідкового фонду, фонду бібліографічних видань.

Станом на 30.06.2016 р. [«Електронний каталог Корпоративної мережі публічних бібліотек міста Харкова»](#), що ведеться з 2007 р., містить **90 168** бібліографічних описів усіх видів документів та об'єднує інформацію про фонди публічних бібліотек Харкова. Поповнюється каталог за рахунок бібліографічних описів нових документів, а також ретроконверсії фондів. З 2016 р. електронний каталог корпоративної мережі публічних бібліотек Харкова доступний користувачам Інтернету.

У ЦМБ ім. В. Г. Белінського щороку обслуговується **6 тис.** користувачів, видається **107 тис.** прим. документів, кількість відвідувань – **41 тис.**, фіксується **29 тис.** звернень до сайту і **81 тис.** відвідувань сторінок.

Здійснюється дозвільна та просвітницька діяльність. Протягом п'яти років проводиться [літературний конкурс](#) духовно-філософської та громадянської поезії і прози «Людина. Доля. Епоха». З 2012 р. конкурс є міжнародним, з 2013 р. за підтримки Харківського міського департаменту культури є щорічним. З'являються нові номінації, звучать нові імена: до 70-річчя визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників відкрито номінацію «Моє місто»,

наступного року – номінацію «Молоді голоси». Щороку видається альманах [«Людина. Доля. Епоха»](#).

Протягом багатьох років у ЦМБ ім. В. Г. Белінського працює літературно-музична вітальня «Слобожанщина». Щочетверга проводяться зустрічі з письменниками, науковцями, краєзнавцями і музикантами міста. Клуби «Собеседник», «Лада», «Литterra», «Нива» пропонують шанувальникам літератури та мистецтва лекції, музичні вечори. За підсумками щорічного творчого конкурсу [«Грані майстерності»](#) міжнародного жіночого клубу духовного спілкування «Лада» видається літературно-художній альманах [«Я – жінка ...»](#). На базі ЦМБ ім. В. Г. Белінського і бібліотек ЦБС Шевченківського району діють інтерактивні центри служби інформаційної допомоги громадянам «Громада – бібліотека – влада», діяльність яких спрямована на задоволення потреб найширших верств населення у правознавстві. Проводяться заняття з комп'ютерної грамотності для літніх людей [«Комп'ютерний лікнеп»](#), он-лайн навчання англійській мови. Користувачам надається інформація на допомогу навчання, профорієнтації, пошуку роботи.

ЦМБ ім. В. Г. Белінського співпрацює з музеями міста, творчими спілками, громадськими організаціями. У читальному залі бібліотеки експонуються твори студентів Харківської академії дизайну і мистецтв.

ЦМБ ім. В. Г. Белінського як методичний центр публічних бібліотек Харкова здійснює моніторинг діяльності мережі публічних бібліотек, збирання статистичної інформації про роботу бібліотек міста. Проводяться семінари, надається консультативна та практична допомога, розвиваються корпоративні проекти, організовуються конкурси, акції, заходи на підтримку книги та читання.

Активну підтримку бібліотекарів міста отримали конкурси, організовані ЦМБ ім. В. Г. Белінського: [«Загальноміський огляд-конкурс бібліотечних заходів до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченко»](#) (2014), [«Загальноміський огляд-конкурс «Реклама - як спосіб просування до успіху!»](#) (2015),

[«Загальноміський огляд-конкурс серед публічних бібліотек міста Харкова на кращий буктрейлер»](#) (2016).

ЦМБ ім. В. Г. Белінського співпрацює з Обласним навчально-методичним центром підвищення кваліфікації працівників культури і є базою для курсів підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Спільно із факультетом соціальних комунікацій Харківської державної академії культури 20 травня 2016 р. проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію-брейнстормінг [«Публічна бібліотека – соціокультурний центр регіону: технології, розваги, дизайн»](#).

На базі ЦМБ ім. В. Г. Белінського працюють постійно діючі курси комп'ютерної грамотності для співробітників бібліотек ЦБС. Навчання здійснюється за програмою «Absotheque Unicode», проводяться індивідуальні консультації.

Офіційний веб-сайт [ЦМБ ім. В. Г. Белінського](#) функціонує з кінця 2011 р., з 2013 р. активні сторінки у соціальних мережах, [ВКонтакте](#), [Facebook](#) та ін. У 2015 р. створено тематичний блог [«Души прекрасные порывы...»](#), де публікуються творчі роботи користувачів, відеоролики в YouTube, електронні газети. У 2015 р. на сайті створено інтерактивний ресурс [«Знайти найближчу до мого дому бібліотеку»](#), що допомагає користувачеві отримати інформацію про місцезнаходження, контакти та послуги книгозбірні. Працює віртуальна довідкова служба [«Запитай у бібліографа, Запитай у психолога, Запитай у юриста»](#). На сайті бібліотеки в режимі [он-лайн чергує бібліограф](#). Співробітники ЦМБ ім. В. Г. Белінського, бібліотек-філій ЦБС Шевченківського району (№ 22, № 17, № 11 та бібліотека сімейного читання) взяли участь в проекті IREX / Україна «Моя нова поліція: громадська підтримка реформи Національної поліції». ЦМБ ім. В. Г. Белінського є членом Української бібліотечної асоціації.

Колектив книгозбірні неодноразово нагороджувався почесними грамотами Виконкому Харківської міської ради, Держинської районної ради м. Харкова, а також Асоціації сучасних інформаційно-бібліотечних технологій. Асоціація

козацьких організацій Слобожанщини удостоїла бібліотеку званням «Почесна Берегиня Козацтва Слобожанщини».

Вагомий внесок у розвиток ЦМБ ім. В. Г. Белінського зробили директори, які очолювали книгозбірню в різні роки, зокрема: Аверновіч Надія Никифорівна (1934–1944), Черкас Зінаїда Станіславівна (1944–1948), Хесина Марія Іллівна (1948–1959), Сазонова Марія Іванівна (1959–1985), Гамзе Зінаїда Семенівна (1986–1995), Фісенко Галина Василівна, лауреат міської премії 2008 року в галузі культурно-освітньої роботи за створення на базі бібліотеки культурно-просвітницького центру (1995–2013).

Співробітники, які зробили значний внесок у розвиток бібліотеки – Бран Любов Марківна, Бондар Тамара Яківна, Діденко Лідія Іванівна, Крупчатнікова Аліса Михайлівна, Кабалкіна Циля Борисівна, Климова Маргарита Євгенівна, Каневцова Віра Платонівна, Немиткіна Ліна Іллівна, Сідельник Валентина Антонівна, Фрас Леніна Сергіївна.

З 2013 р. директор ЦМБ ім. В. Г. Белінського Передерій Світлана Іванівна.

Адреса: 61058, м. Харків, вул. Данилевського, 34

Е-mail: citylibbelin@gmail.com,

Сайт <http://belinskogo.kh.ua>

Джерела

Центральна міська бібліотека ім. В. Г. Белінського [Електронний ресурс].

URL: <http://belinskogo.kh.ua>.

Серенко Ірина Володимирівна

Статтю створено 27.07.2016